

Nr 6.

Ankom till Riksdagens kansli den 28 februari 1911 kl. 11 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 41 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 138, har herr *Berg* i Stockholm hemställt, »att Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring i gällande kungl. förordning om kommunalstyrelse på landet § 41, att orden »folkskollärare» och »annan» måtte ur densamma utgå.»

Till stöd för sitt förslag har motionären anført följande:

»Gällande förordning om kommunalstyrelse på landet innehåller i § 41 en så lydande bestämmelse:

Nedannämnda personer må, med hänsikt till deras ämbets- och tjänstemannaställning, icke vara ledamöter i kommunalnämnd, nämligen landshöfding, domhafvande i orten, kronofogde, länsman, folkskollärare eller annan af kommunen tillsatt och aflönad tjänsteman eller betjänt, som i och för sin befattning är inför nämnden redovisning skyldig.

I den af d:r Konrad Hagman med statsbidrag utgifna handboken »Sveriges kommunallagar af den 21 mars 1862 jämte bihang» yttrar utgifvaren om anförda bestämmelse följande:

I motiven till de nya kommunallagarna och i protokollen öfver lagförslagets behandling i stånden letar man förgäfvnes efter verkliga skälet till det förhållandet, att medlemmarna af den talrika och för uppdraget väl skickade lärarekåren undantogs. Däremot förklarade lagutskottet vid 1896 års riksdag, att det är »af stor

Bihang till Riksd. prot. 1911. 3 Saml. 1 Afd. 6 Häft. (Nr 6-7.) 1

vikt, att folkskollärare få ostördt ägna sin tid och sina krafter åt undervisningen och de öfriga plikter, som deras kall dem åligger; och det torde ej kunna bestridas, att deras användning i kommunala värf i större utsträckning än nu är medgifvet skulle kunna bereda olägenheter i ifrågavarande hänseende. Därtill kommer, att folkskolläraren, med hänsyn till de om hans tillsättande och entledigande gällande bestämmelser, icke i allmänhet har den själfständiga ställning inom kommunen, som för utöfning af dylika förtroendeuppdrag erfordras». Emellertid utgör denna en folkskollärares »ställning inom kommunen» intet hinder för honom att i egenskap af kommunalkamrer utföra det mesta af nämndens arbete eller att utses till kommunalfullmäktig eller till ledamot af kyrko- och skolråd. Och i dessa råd presiderar en annan af kommunen i regel »tillsatt och aflönad tjänsteman», som just på grund af sin tjänst är själfskrifven ledamot af kommunalnämnden, hvarjämte klockare är valbar till samma nämnd.

När man vid val af kommunalnämnd sett sig om efter personer, som kunnat vara lämpliga att såsom ledamöter i densamma ingå, har tanken ofta fallit på folkskolläraren. Med vetskap om att denne i och för sin befattning såsom lärare alldeles *icke* är inför nämnden redovisning skyldig, har man förmodligen ofta tolkat bestämmelsen så, att som ovalbar kunde betraktas endast *sådan* folkskollärare, som i och för någon sin befattning *i öfrigt* till äfventyrs vore inför nämnden redovisning skyldig. Vare härmed huru som helst, visst är, att en stor mängd folkskollärare faktiskt blifvit i kommunalnämnd invalda, och att de synnerligen ofta fått åtaga sig uppdraget att år efter år i egenskap af ordförande leda nämndens förhandlingar.

Den motsats, som sålunda i vidsträckt grad förefunnits och fortfarande förefinnes mellan skrifven lag och gängse praxis, utgör naturligtvis ett missförhållande, som bör undanröjas.

Här ifrågavarande lagbestämmelse innebär ett påstående, som är oriktigt, då den af de röstägande i praktiken befunnits orimlig och otillämplig, och den enda motivering, som för dess bibehållande blifvit lämnad, grundar sig på en uppfattning af folkskollärarens osjälfständiga ställning inom kommunen, hvilken numera helt visst *ingen* torde vidkännas».

Den af motionären förebragta frågan har vid 1878, 1880 och 1896 års riksdagar varit föremål för Riksdagens pröfning. Samtliga i ämnet väckta motioner hafva af lagutskottet afstyrkts och af Riksdagen afslagits.

Utskottet vill först erinra därom, att ifrågavarande bestämmelse är den enda i samtliga kommunala författningar, hvari stadgas folkskolelärares obehörighet att utöfva ett kommunalt förtroendeuppdrag. Folkskolelärare kan väljas till ledamot i kommunalfullmäktige och till

ordförande — respektive vice ordförande — i kommunalstämma, en i förhållande till kommunalnämnden i viss mån öfverordnad befattning. Man har ock ansett, att folkskolelärare kan väljas till ledamot i kyrkoråd och skolråd, en uppfattning som vunnit ett stöd genom Kungl. Maj:ts utslag af den 19 december 1890. I förordningen om kommunalstyrelse i stad ha inga inskränkningar i folkskolelärares valbarhet stadgats och han kan således väljas till ledamot af stadsfullmäktige och drätselkammare — respektive drätselnämnd — liksom också intet lagligt hinder finnes för hans val till ledamot af folkskolestyrelse. Enligt utskottets uppfattning torde ej någon olägenhet däraf försports, att folkskolelärare innehafvt något af nu nämnda förtroendeuppdrag.

Till grund för stadgandet i § 41 i förordningen om kommunalstyrelse på landet synes ha legat den farhågan, att det skulle menligt inverka på den kommunernas fria själfstyrelse, som 1862 års kommunalförfattningar sökte förverkliga, om vissa statens och kommunens tjänstemän skulle kunna väljas till ledamöter i den verkställande kommunala myndigheten, kommunalnämnden. Efter utskottets mening torde ej detta skäl numera hafva någon giltighet med afseende å folkskolelärare. Den själfständighet och fria handlingskraft, som efter kommunalförordningarnas tillkomst framträdte i det kommunala lifvet, torde numera göra ifrågavarande undantagsbestämmelse i fråga om folkskolelärare obehöflig. Då det därjämte synes utskottet vara med den kommunala själfstyrelsens intresse mest förenligt, att kommunerna äga frihet att till de medborgerliga förtroendeuppdragen utse de personer, hos hvilka de kunna finna den största erfarenheten och sakkunskapen, har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till det af motionären framställda förslaget.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att Riksdagen må, med bifall till den af herr Berg i Stockholm afgifna motionen, för sin del antaga följande ändrade lydelse af § 41 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet:

§ 41.

Nedannämnda personer må, med hänsikt till deras ämbets- eller tjänstemannaställning, icke vara ledamöter i kommunalnämnd, nämligen: landshöfding, domhufvande i orten, kronofogde, länsman eller af kom-

munen tillsatt och aflönad tjänsteman eller betjänt, som i och för sin befattning är inför nämnden redovisning skyldig.

Andra ämbets- och tjänstemän kunna ej emot sin vilja förpliktas att dylikt uppdrag emottaga.

Stockholm den 3 mars 1911.

På utskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer:

af herrar *Trygger*, *Clason* och *von Mentzer*.

Det skulle här antecknas, att herr *Sjöholm*, friherre *Bonde*, herrar *Nilsson* från Malmö och *Magnusson* i Tumhult icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, och att herr *Fahlbeck* icke närvarit vid utlåtandets justering.
